

TFG

ASSENTANT-SE EN LA TRADICIÓ

ANÀLISI I REALITZACIÓ D'UNA FALLA

Presentat per Marina Marín Peiró

Tutor: Jaume Chornet

Facultat de Belles Arts de Sant Carles

Grau en Bellas Artes

Curso 2017-2018

**UNIVERSITAT
POLITÈCNICA
DE VALÈNCIA**

**UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA
FACULTAT DE BELLES ARTS DE SANT CARLES**

RESUM

Aquest treball explica el procés de gestació, planificació i realització d'una falla, de com vàries persones mouen a tota una comissió per fer una falla del no-res. Parla de tradició, d'art i de barri, parla del sentiment d'un poble i la seua festa. Critica l'art faller, els patrons i les normes que el regeixen.

Les falles tradicionalment estaven fetes de mobles vells i escombralls que els veïns recollien. Per què no tornar a fer-les així? Són una festa del poble, feta pel poble i dedicada al poble, i és per això, que nosaltres fem la falla i intentem arribar a tot el món, fallers i no fallers. Volem que la gent pugui viure les falles com les vivim nosaltres, des de dins, perquè això és la vertadera cultura.

En el monument qüestionem l'art. El perquè els grans monuments són art i no es considera art a les falles experimentals. Fins a quin punt arriba l'art respecte a la cultura? La falla gran era un museu on la part central era una cúpula feta de cadires arreplegades del fem, per tota la comissió, al llarg de tot un any, convertint les deixalles en art povera durant tres dies.

El nostre objectiu era construir una falla respectuosa amb el medi ambient i els orígens de la festa, participativa i interactiva, amb esperit de la tradició satírica, crítica i transgressora. Una galeria d'art urbà, on les dues falles fan un tot: contes, literatura, teatre, pintura, escultura, reflexió, opinió, consciència i revolució.

RESUMEN

Este trabajo explica el proceso de gestación, planificación y realización de una falla, de cómo varias personas mueven a toda una comisión para hacer una falla de la nada. Trata de tradición, de arte y de barrio, habla del sentimiento de un pueblo y su fiesta. Critica el arte fallero, los patrones y las normas que lo rigen.

Las fallas tradicionalmente estaban hechas de muebles y trastos viejos que los vecinos recogían. ¿Por qué no volver a hacerlas así? Son una fiesta del pueblo, hecha por el pueblo y dedicada al pueblo, y es por eso que nosotros hacemos la falla e intentamos llegar a todos, falleros y no falleros, porque queremos que la gente viva las fallas como las vivimos nosotros, desde dentro, porque eso es la verdadera cultura.

En este monumento cuestionamos el arte. El porque los grandes monumentos son arte y no se consideran arte las fallas experimentales. ¿Hasta qué punto llega el arte respecto a la cultura? La falla grande era un museo, dónde

la parte central era una cúpula hecha de sillas recogidas de la basura, por toda la comisión, a lo largo de todo un año, convirtiéndose así los desechos en arte povera durante tres días.

Nuestros objetivos eran construir una falla respetuosa con el medio ambiente y los orígenes de la fiesta, participativa e interactiva, con espíritu de la tradición satírica, crítica y transgresora. Una galería de arte urbano, donde las dos fallas hacen un todo: cuentos, literatura, teatro, pintura, escultura, reflexión, opinión, conciencia y revolución.

ABSTRACT

This work explains the process of thinking, planning and making a Falla, how few people moved an entire commission to make a big monument out of nothing. It deals with tradition, art and neighborhood, speaks about the feeling of a town and its party. Criticizes art in fallas, and the patterns and rules that govern it.

Las fallas were traditionally made of collected furniture and junk by the neighborhood. Why don't do it again in the same way? Fallas are a party created for the people, made by their enjoyment. Trying to include all the people, falleros and not falleros, we make our own nature responsible and interactive monument. We wanted people to live Fallas as we live them, from inside, because is the real way to enjoy our party.

Our monument questioned art. Why big and rich monuments are art and the experimental ones are not considered art. The big monument was a museum, where the central part was a dome made of chairs that became a museum for three days, some scenes were interactives, and in others we tried to make people thinking. The falla was made with the italian art povera premises.

We collected materials from trash during a year to build a Falla that respected the ecollogic environment and the origins of Fallas. It was participative and interactive, an urban art gallery, where both Fallas, small and big, made a whole: stories, literature, theater, painting, sculpture, reflection, opinion, conscience and revolution.

AGRAÏMENTS:

A Carlos Mendoza i Andrea per ser i estar, per haber format part d'aquest equip ple d'il·lusió i innovació. Al meu pare, Sebas, per ser la nostra motivació per a seguir avant quan tot semblava fosc i ser un exemple de constància.

A totes i cadascuna de les persones que han vingut a ajudar, Gonzalo, Cristina, Vega, Tania, Nicky, Laura... Ells han fet que açò puga ser realitat. A Felipe, per deixar-se la pell amb nosaltres i creure en el projecte.

I sobretot, a la meua mare i a la meua germana, per la paciència infinita que han tingut amb el meu pare i amb mi.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	6
2. OBJETIUS I METODOLOGIA	7
2.1. Objectius	7
2.2. Metodologia	7
3. LES FALLES	9
4. LA FALLA	11
4.1. Els 100iments: d'on partim.	11
4.2. A100ir, a100ART.	12
4.3. A100ir, a100ART: El museu.	13
4.4. A100ir, a100ART: A jugar!	21
5. REFERENTS	24
5.1. Ortifus	24
5.2. Jaume Chornet	25
5.3. Marco Canevacci	25
5.4. Mario Merz	26
6. AL CARRER	28
6.1. Materials: ¿Què fem amb tanta cadira?	28
6.2. Tècniques: Del clau al caragol	29
6.3. La cadira de moltes potes	30
6.4. La plantà	32
6.5. La cremà	34
7. REPERCUSIÓ	36
7.1. Prensà	36
7.2. Boca-boca	38
7.3. El premi	39
7.4. Veu fina i fallera	41
7.5. Opinió personal	42
8. CONCLUSIONS	44
9. BIBLIOGRAFIA	46
10. ÍNDIX D'IMATGES	51

1. INTRODUCCIÓ

L'elecció d'aquest tema com a treball de fi de grau ha suposat, sens dubte, un constant esforç i molta superació.

Des de xicoteta l'esperit de sostenibilitat i estima pel medi ambient ha anat creixent conforme els anys, gràcies a diferents experiències de voluntariats, treballs i viatges que han marcat la meua vida.

Si no cuidem el nostre planeta, si no estimem la nostra terra, arribarà un moment que ja no podrem apreciar allò que tenim, que el nostre passat s'haurà esfumat, i que la nostra història ja no quedarà plasmada en una societat valenciana, valenta i creativa. Tentem a quedarnos sense futur, sense res.

Aquest projecte sorgeix d'uns caps plens de ganes de treballar, les quals s'han pogut plasmar en una falla que ens coneix de tota la vida, i la qual ha confiat cegament en nosaltres. Hem tingut l'oportunitat de fer realitat els nostres somnis, les nostres ambicions i els nostres projectes, gràcies a una comissió que s'ha volcat en les nostres idees i amb els que, sens dubte, hem aconseguit coses dignes d'admirar.

L'intenció es remonta a l'idea de concienciar una societat cega per la industrialització i el desenvolupament tecnològic i científic que oblida el nostre planeta. La Falla Borull Socors ha volgut canviar aquest concepte, ensenyar a la societat valenciana, inclús al món sencer, que una festa digna de ser patrimoni de la humanitat, també pot cuidar la nostra atmosfera.

A més, aquest projecte ha intentat concienciar la importància de l'art en una societat la qual no li dóna cap prestigi, i inclús, l'inflavalora. El nostre propòsit era demostrar que l'art faller sí que existeix, és útil, i forma part de les nostres festes, de les nostres vides, i de la nostra evolució. A més, la construcció d'aquest somni ha cridat l'atenció a una societat tancada en les falles típiques, i a qui li hem donat el passaport per trobar l'altra cara de la moneda.

Definisc el meu treball de fi de grau com un procés d'aprenentatge, constància i implicació. I espere que, tant com jo, pugau gaudir d'aquest passeig per una tradició digna de perdurar.

2. OBJETIUS I METODOLOGIA

2.1. Objectius

-Replantejar el concepte de falla. Actualment Junta Central Fallera ha creat un monopoli artístic i faller on solament es considera falla allò que està dins de les normes que ells han establert, és a dir, les falles de suro convencionals, sent tot el que està fora dels paràmetres motiu de ridiculització i discriminació.

-Rehivindicar l'ús de materials sostenibles en les falles. Cada dènou de març es contaminen els carrers de València sense cap oposició ni preocupació, però per sort, cada vegada són més els ciutadans i comissions preocupats a qui açò no deixa impassible i volen seguir gaudint de la seua festa i la seua cultura, però d'una forma sostenible.

-Fomentar les falles interactives i participatives. Les falles no haurien de ser estructures barrades que admirar, sinó art públic, interactiu i popular, apte per a tots i on tots tinguen la possibilitat de viure'l i sentir-ho. A més, la introducció d'escenes interactives on la gent pot participar, són una forma de crítica constructiva al propi artista què veu reflectida la participació que hi ha hagut.

-Promoure les falles com a festa popular i propera per als veïns. Encara que existisquen les comissions falleres, les falles no deixen de ser una festa de tots els valencians, el barri també forma part de la festa, i fer-li-ho sentir és fonamental.

-Ficar en pràctica els processos escultòrics apresos en classe d'escultura. Idear i construir una falla no és una tasca fàcil en absolut, i per a açò cal posar en pràctica tot un bagatge artístic i educatiu.

-Utilitzar tècniques innovadores per a la construcció de falles. El suro, a causa del seu alt grau de contaminació, ja no és una realitat per a moltes falles, que opten per l'ús de materials sostenibles i fins i tot, reutilitzats. Es tiren quantitat de cadires, llits, portes... cada dia a la brossa, que són completament sostenibles i amb les quals es poden construir estructures impensables.

2.2. Metodologia

Per a portar a terme aquest projecte ens hem informat sobre falles similars a la nostra que han tingut present la sostenibilitat, la participació ciutadana i l'originalitat, entre altres aspectes. Hem fet una recerca i investigació

sobre aquestes falles i els materials que hi han empleat, majoritàriament fusta. A més, hem realitzat un passeig per la tradició fallera que convida a qüestionar-se el camí que han pres les falles i com han evolucionat els materials des de l'inici fins a l'actualitat. És a dir, com s'han convertit els mobles vells en suro blanc.

Corona o Castelfabib han sigut alguns dels referents que ens han guiat en l'execució del nostre projecte. Hem fet una búsqueda de referents i un recorregut per les falles experimentals més simbòliques dels últims anys. Artistes, tant fallers com no, que han impulsat les falles experimentals, sent un exemple per a molts fallers i artistes. Trobem artistes de la talla d'Ortifus, Jaume Chornet o Leo Gómez.

Cal destacar com, gràcies al treball en equip, hem pogut idear, dissenyar i construir el monument des de premisses de l'art povera, és a dir, utilitzant materials arreplegats del fem. Aquest procés engloba els primers esbossos, els mesos d'elaboració amb l'equip de treball, les tècniques empleades i les diferents fases fins al dia de la plantà i el manteniment durant la setmana fallera.

La construcció d'una maqueta ens ha ajudat a aclarir les nostres idees sobre allò que volíem plasmar al carrer, gràcies a aquesta, els mesos de treball en equip han pogut tindre una organització efectiva per poder plantar, a temps!, la nostra falla. Al llarg d'aquest treball explicaré les tècniques empleades i el dinamisme de l'equip.

Finalment, cal recalcar l'anàlisi dels propòsits establerts, interacció i participació ciutadana, ús de materials sostenibles, importància del treball en equip i revalorització del concepte de falles amb una perspectiva més lliure i no tan preestablerta, concloent així amb un projecte digne del respecte als fallers, a la tradició i al medi ambient.

3. LES FALLES

Un dels possibles orígens de les falles es remunta a una antiga tradició dels fusters de la ciutat de València, en la qual, arreplegaven i amuntegaven els mobles inservibles juntament amb els artilugis que utilitzaven per a il·luminar els seus tallers a l'hivern i els cremaven el dia de Sant Josep.

A poc a poc els veïns van començar a incorporar també els seus mobles vells, però no va ser fins a 1885 quan la revista "La Traca", a causa del moviment en defensa de les tradicions típiques, va atorgar els premis als millors monuments fallers, la qual cosa provoca competitivitat entre els veïns i dona motiu a uns primers monuments fallers més elaborats.

En 1901 l'Ajuntament de València organitzà els primers premis municipals, la qual cosa suposà una primera unió entre poble i poder polític en relació a la festa popular. En 1929 es convocà el primer concurs de cartells per a la difusió de la festa. L'evolució tant de la festa com dels monuments anà en augment diferenciant cada vegada més la figura del faller, qui s'encarrega d'organitzar actes relacionats amb la festa, amb la de l'artista, qui realitza el monument en si.

Cada vegada més materials nous es van integrar en la realització dels monuments fins a arribar al que veiem avui dia, falles exorbitants i colorides amb estructura de fusta i farcides de suro blanc. I malgrat haver sigut recentment declarades Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat per la UNESCO, cada vegada són més veïns i científics investigadors, els que critiquen l'ús de materials insostenibles en els vora 800 monuments que es cremen cada any només a la ciutat de València.

*"Desde hace años, el poliestireno expandido, conocido como suro blanc, es el protagonista del modelado de los monumentos. Este material es procedente del petróleo, según explica el químico Joan Francesc Álvarez, i es el que hace que la falla arda rápidamente, pero es mucho más tóxico. De ahí que plantee utilizar otros polímeros creados a través de la piel de naranja, sobre los que se está investigando en EE UU, u otros derivados del maíz, o de la piel de arroz, porque todos estos plásticos son biodegradables."*¹

A més, no solament els científics són els únics preocupats per la desagradable situació, sinó que cada vegada són més els fallers i comissions conscienciats que opten per monuments alternatius fets de materials més sostenibles, com és el cas de la falla de la Universitat Politècnica de València,

¹ RUIZ, MAGDALENA. Fallas insostenibles. En: El País (València) [consulta: 2018-06-10] Disponible en: <https://elpais.com/diario/2007/11/26/cvalenciana/1196108289_850215.html>

Castelfabib o el nostre, Borrull-Socors, entre altres, que optem des de fa anys per reciclar i utilitzar materials menys agressius amb el medi ambient.

Des de fa tres anys, la comissió de la falla Borrull-Socors es va conscienciar amb la preocupació i va decidir unir-se a aquesta causa. Vam ser sobretot els joves fallers, qui amb noves inquietuds i dilemes, ens vam animar a fer el nostre primer monument de materials sostenibles a l'any 2016, sota el lema #100imentsSOSTenibles; on recrearem un bosc fet amb arbres de fusta i una casa del bosc perquè els xiquets pogueren jugar.

A causa de l'èxit que va tenir entre els fallers de la comissió aquesta primera presa de contacte, la meua companya Andrea Oliva i jo, ambdues estudiants, en aquell moment, de tercer de Belles Arts, decidirem aventurar-nos un any més, 2017, en la realització d'una falla sobre els drets humans sota el lema #sense100iments, comtant, no solament amb la comissió joves, si no també amb part de la comissió adulta, dels quals el més destacat Sebastián Marín.

El bon ambient de treball ens va portar a voler repetir per tercera vegada a 2018, i aquesta vegada el grup de treball ho compondríem no solament Andrea i jo, si no també Sebas i Pepa. Era, per descomptat, una proposta molt més arriscada, molt més complexa. Baix el lema de #a100ir #a100ART volíem parlar d'art construint un museu i tornant als orígens de les falles, els materials inservibles, sostenibles i reutilitzats. I així, és com començarem a agafar cadires dels contenidors de la ciutat, cadires que els veïns tiraven als carrers i amb els quals nosaltres alçaríem una cúpula d'aproximadament 4 metres d'alta.

4. LA FALLA

4.1. Els 100iments: d'on partim.

La falla Borrull-Socors, la meua falla, va ser la número 21 a inscriure's al cens de falles de Junta Central Fallera, per la qual cosa en 2021 fem el centenari. Fa tres anys, amb motiu del centenari decidirem començar a fer lemes envoltant açò, utilitzant sempre el número 100 en el seu fonema en valencià /sent/.

En 2016, el primer any que començarem amb açò, el lema de la falla va ser 100iments Sostenibles. La falla fou un bosc d'arbres de fusta amb un escenari central, que, depenent des d'on mirares, tenia un dibuix diferent en perspectiva. Cada arbre contava un motiu pel qual plantar un arbre, i estava decorat segons aquest, tenien crítica social, política, o simplement motius que acaben convertint-se en històries. Era completament interactiva, ja que podies entrar a passejar pel bosc, que al seu torn estava inspirat en el Bosc de Oma². La falla infantil era la caseta del bosc plena d'animals on tots els xiquets podien entrar, jugar i interactuar amb el monument.

L'any següent, 2017, vulguerem fer una crítica a la falta d'empatia de la societat actual en un moment quan el tema dels refugiats no eixia dels titulars. El lema era Sense 100iments. OBJECTIU: PERSONA, i mentre que la gran era un laberint on cada vegada que no podies eixir trobaves una escena de la falla, la xicoteta era un vaixell motoritzat en el qual et podies pujar per a respondre preguntes sobre els refugiats, i depenent de la teua resposta, el vaixell s'allunyava o acostava al mar, que estava pintat en terra. Les escenes de la falla gran eren totes situacions on hi havia una deshumanització o, directament, violacions dels drets fonamentals. Vam fer referència a situacions locals com l'accident de metre valència i a altres més generals com l'homofòbia o el racisme.

Enguany, el lema era a100ir, a100ART, que feia referència tant a les cadires, com al fonema /sent/, com a l'art, que era la crítica d'aquest exercici. Les dues falles, infantil i gran, eren dues cúpules en les quals podies entrar. La gran era una crítica a la situació actual de l'art en tots els seus aspectes. La cúpula, feta de cadires, i els seus voltants, albergaven vint-i-un escenes crítiques amb el món de l'art i de les falles al segle XXI.

L'infantil, per la seua banda, era un teatre de guinyol amb dos escenaris en els quals els xiquets podien representar les seues obres de teatre preferides

² Bosc a la Reserva de la Biosfera de Urdaibai, Biscaia, amb una intervenció artística pròpia del Land Art feta per Agustín Ibarrola (1982-1985)

amb marionetes que els mateixos infantils de la comissió havien fet al llarg de l'any. La cúpula tenia una estructura de dom triangular i estava feta de fusta.

Per al pròxim exercici, 2019 el lema és pre100s, ab100s, inNO100s. I té com a objectiu principal parlar, des d'una perspectiva original, sobre la situació de la dona en la societat. Retratant tant les diferents situacions masculistes que, desgraciadament, encara estan a peu de carrer, com tots els assoliments obtinguts gràcies a la força i la valentia de la lluita.

4.2. A100ir, a100ART.

*“- ¿Qué es el arte?
-Morirte de frío.”*

D'aquest senzill joc de paraules naix tota una falla posteriorment desenvolupada. La idea principal era fer un iglú que fora, al seu torn, un museu on la gent poguera entrar i veure diferents obres distribuïdes en l'espai.

A causa de la globalitat que estàvem intentant seguir respecte al centenari de la falla, en el lema no solament havia d'aparèixer la paraula “ART”, sinó que també havia d'estar present el fonema /sent/ representat amb el número 100. Després de donar-li moltes voltes al lema “gelART”, i veient que era molt difícil d'ajuntar amb el fonema /sent/, decidim fer-li un volt de rosca i jugar amb l'element repetitiu de la cadira per a fer aquest iglú, per la qual cosa automàticament perdria aquesta forma original d'iglú, per a convertir-se en una cúpula que albergaria en el seu interior un museu sota el lema “a100ir, a100ART”.

Així és com naix la idea definitiva de l'estructura base de la falla, un museu, amb vint-i-un escenes repartides entre dins i fora de la cúpula.

A partir d'ací començarem a arregar cadires dels contenidors de la ciutat, a fer esbossos i posar en comú totes les idees que se'ns anaven ocorrent. Al principi, i gràcies a l'ajuda d'un enginyer industrial, Carlos Mendoza, decidirem alçar la cúpula de forma horitzontal, és a dir, creant cercles de cadires de diferents ràdios per al dia de la plantà pujar-los verticalment i unir-los amb fustes horitzontals. Poc després, sobretot a causa de la falta d'espai per a emmagatzemar, vam veure que aquesta forma de realitzar-ho era inviable, i parlant amb diversos experts en el tema pensarem fer-la verticalment, o siga, creant meridians de cadires per a després unir-los amb els dos cercles de dalt, que si vam poder crear amb el mètode horitzontal.

Paral·lelament a açò, les escenes van ser canviant durant tot l'any, encara que teníem clar que volíem posar vint-i-una escenes, per a fer referència al fet de ser la falla número vint-i-u inscrita en el cens de Junta Central Fallera. A mesura que passà l'any, a causa dels diferents punts de vista, dificultat de les propostes i aproximació de la data, les escenes van anar evolucionant i transformant-se en les escenes finals.

4.3. A100ir, a100ART: El museu

1. #a100ART:

L'evolució es pot mesurar en cm, anys, mesos, paraules... però també en cadires.

1. Les tres cadires components de la primera escena. #a100ART

Aquesta escena es componia per diverses cadires de diferent vellesa situades a l'interior de la cúpula de forma expositiva, amb açò preteníem parlar de l'evolució de l'art fent la comparació amb l'evolució de les cadires.

2. #endollARTs:

Tot un món ple d'amiguisme, cosinisme, germanisme... On qui més família te, més possibilitats te de trionfar en una societat on el primer es l'interés en benefici propi.

En aquesta escena parlavem de l'endollisme en l'art i en la societat. Es tractava d'una cadira blanca amb un buit per a un endoll, i en el centre, escrit amb lletres negres "Connecte ací al seu endollat".

2. Escena segona. #endollARTs

3. Tercera escena. #a100ir #a100ART

3. #a100ir #a100ART:

Benvingut al nostre museu, fes-te una foto i gaudeix del nostre ART.

Aquesta escena era un #grafiti on donàvem la benvinguda al nostre monument i ho utilitzàvem com un *photocall* perquè la gent publicara en les xarxes socials.

4. #burningART

La falla que mai es crema, la falla que tant viatja, la falla del dessert, la falla que es munta i desmunta... i que a Torrent no es va cremar... ¿de què estarà feta? ¿de fusta o de ferro?

4. Escena cuarta. #burningART

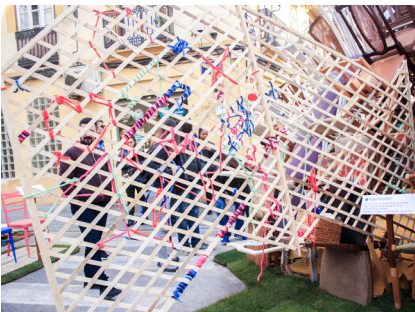
El festival Burning Man³ és un esdeveniment anual que se celebra en Black Rock, Nevada, Estats Units. Black Rock no té govern i solament existeix durant la setmana de Burning Man, és a dir, és una ciutat temporal construïda pels participants d'aquest festival.

“El Centre del Carme alberga estas Fallas 2017 un monumento muy especial. Es la Falla Renaixement, del colectivo Pink Intruder (Miguel Arraiz y David Moreno), que el año pasado estuvo presente en Burning Man, uno de los eventos de experimentación artística más importantes del mundo que se celebra en el desierto de Nevada, en Estados Unidos. La Falla Renaixement se exhibe por primera vez en València tras su exposición en el desierto de Nevada. Es la primera obra de artistas valencianos que participa en Burning Man, y fue uno de los 7 únicos proyectos internacionales que se seleccionaron para este importante evento. Los artistas han creado un monumento fallero que une el lenguaje más contemporáneo con la esencia de la cultura y las Fallas de Valencia.”⁴

La Falla Renaixement es va cremar a Torrent al desembre de 2017, i es va cremar tota a excepció d'un parell de peces que van sobreviure al foc. Sebas Marín, qui va estar present en la cremà les va agafar i les va dipositar el 15 de Març en el nostre museu amb l'objectiu de reivindicar la fugacitat de les falles.

5. #participART

Un any més la nostra falla es vostra... Fes i desfés, pero sense trencar el treball dels altres. Composa! Creem art col·lectiu nus a nus.

5. Escena cinquena. #participART

Aquesta escena consistia en un reixat fet amb vareta, material que utilitzem per a la falla de l'any 2017, creant xicotets quadrats on la gent podia posar el seu tros de llana de colors i crear el seu propi art, creant així una interacció entre falla i espectador.

6. #sensoriART:

Tanca els ulls, obri la ment. I obri també els sentits, que l'art no es asoles visual. Relaxat i deixa't portar.

³ Per més informació vore el documental l'm burning d'Andreu Signes.

⁴ LOVE VALENCIA. *Love Valencia*. València [consulta: 2018-06-01]. Disponible en: <<https://www.lovevalencia.com/del-desierto-americano-al-centre-del-carme-la-falla-del-burning-man-se-planta-en-valencia.html>>

6. Escena sisena. #sensoriART

Ací el que preteníem era mostrar que l'art no solament és visual, sinó també es pot relacionar amb altres sentits, com l'oïda, com ben tots sabem, o fins i tot el tacte. Era una hamaca coberta per una tela on et podies tombar, i en obscuritat, sentir diferents fustes que penjaven de fils.

7. #desigualART:

Laia i Joan han estudiat el mateix. Es graduaren el mateix any i a la mateixa universitat, i les pràctiques, les varen fer junts. Tots dos són uns professionals al seu àmbit, però Laia cobra menys que Joan... Per qué?

7. Escena setena. #desigualtART

La desigualtat de gènere, encara que ha disminuït molt en els últims anys, no està completament eradicada en la nostra societat, i sobretot el món faller, on la majoria d'artistes fallers i presidents de comissió són homes i les representants de la nostra ciutat i les nostres falles són dones florir. Afortunadament, cada vegada hi ha més dones que prenen les presidències de les seues comissions i més falleres majors que es neguen a ser solament una cara bonica de la nostra festa. Eren dues cadires completament iguals, una pintada sencera de rosa i una altra de blava, les dues tenien assignat un salari mensual, però el de la blava era més alt solament pel fet de ser blau.

8. #justificART:

Art es art per el fet de ser art, però... fins a quin punt es poden justificar les coses per asoles el fet de ser art? Què es pot arribar a fer el nom del art?

8. Escena octava. Punt d'Art. #justificART

9. Escena octava. Punt d'Art, detall. #justificART

Avui dia hem entrat en una polèmica en la qual tot es pot justificar pel simple fet de ser art. Però, fins a on pot arribar aquest límit?. Ho representarem fent un punt on feres el que feres, era art, solament perquè escrivirem que era art.

9. #diversitART:

El concepte d'art canvia depenent on ens trobem, el que nosaltres com a societat occidental considerem art, canvia totalment a Àfrica, Amèrica, Àsia o Oceania. Tot depèn de les teues arrels, els teus costums, i la teua forma de veure el món, i no per això deixa de ser art, sino que afegeix riquesa i pluralitat.

El concepte d'art no és el mateix per a tots, canvia depenent de la teua nacionalitat, les teues arrels o la teua cultura, depèn de com hages sigut educat, o fins i tot quins dibuixos has vist de xicotet. Açò és el que volíem realçar en aquesta escena, el concepte d'art és molt més extens del que solem apreciar i varia molt segons on et trobes. L'escena era una paret amb motius multiculturals pels diferents continents.

10. Escena novena. Detall pintura part Africana #diversitART

10. #retallART:

Pensem que els bous són tradició, art, cultura... Però... és cultura assassinar? És art ser un assassí? I si fóra tradició assassinar als xiquets que naixen amb el cabell ros? Seria també art?

Aquesta escena estava relacionada amb la número 8. Els bous són una festa tradicional, i per a alguns, cultural, però on està la relació entre cultura i tortura? Fins a on arriba el límit de l'art quan està la mort d'un ésser viu pel mig?. Era una cadira blanca amb unes banyes de bou, taques roges que simbolitzaven sang, i un ganivet clavat.

11. Escena dècima. #retallART

11. #ARTvorrits:

L'art no sempre es entretingut... I per això volem donar-vos la possibilitat de seure-vos i passar de tot aquest rotllo artístic. Si esteu avorrits, no cal que camineu més, ací teniu la solució!

Moltes vegades l'art no té perquè ser divertit, pot ser que no t'interesse, o t'avorrisca. Nosaltres volíem ser crítics amb nosaltres mateixos, i per açò vam fer una butaca amb coixins on podies tombar-te a descansar, pensar, o simplement, a avorrir-te.

12. #escoltART:

Digues tot el que no t'atreveixes a dir. A cau d'orella hi ha un espai lliure de fum, on ningú t'exclou per 100ir diferent a la resta.

12. Escena onze. #ARTvorrits

Aquesta escena consistia en una xicoteta orella d'alginat pegada a una cadira a l'exterior de la cúpula que tenia com a objectiu dir a cau d'orella les coses dolentes de tot un any per a acabar cremant-les el dia 19 de Març.

13. #abandonART:

La falta de suport a l'art és real. Mentre senyors amb corbata s'omplen les butxaques de diners, els ciutadans cada vegada paguem més per anar al cine, al teatre, o als museus... L'educació artística no és una opció, és una obligació, i cada vegada té menys suport i més impediments.

Avui dia el suport a l'art és cada vegada més somiat entre els ciutadans, l'IVA cultural puja, l'educació artística es converteix en optativa i mentrestant, alguns polítics es queden diners que podrien destinar a l'art. Aquesta escena era una caseta de venda de tiquets on podies adquirir l'entrada a l'interior de la cúpula gratis amb el 21% d'IVA inclòs.

13.Escena dotze. #escoltART

14.Escena tretze. #abandonART

14. #ARTur:

Mare, pare, Tot va bé. Estic lluny, però al menys tinc treball relacionat amb l'art. Us trobe a faltar, espere tindre vacances promte per poder tornar a visitar-vos a tots. Tant de bó tornar per Nadal!!

Petons, Llum

En aquesta escena construirem una estructura circular on utilitzarem el joc "pasaparella" per llançar a l'aire la pregunta: Recentment graduat en Belles arts. Que li oferirà el futur? A - Baix d'un pont, B - Cua de l'atur, C - Emigrar, D - Treballar en IKEA. Amb açò volíem mostrar d'una forma divertida les poques eixides professionals que hi ha per als estudis artístics.

15. Escena catorze. #ARTur

15. #Vicent Andrés ARTellés:

Una explicació i relació de la falla va ser l'inici de la veritable literatura que ara és un art. Llibrets amb contingut cultural que fan d'estes lletres una manifestació més que artística.

Enguany la comissió va guanyar el primer premi de llibret de la ciutat de València. Fer un llibret també és art i disseny, per açò vam voler imprimir en gran dues pàgines del nostre llibret guanyador, perquè per a nosaltres açò també és art.

16. Escena setge. #votART al graficART

17. Escena quinze. #Vicent Andrés ARTellés

16. #votART al graficART:

Si has arribat fins ací ja eres quasi crític d'art... Per això volem saber si hem sigut originals i satírics... Agafa el teu gomet i vota! Amb tot això farem una composició artística representativa de l'opinió del col·lectiu.

La interacció amb el monument és una cosa que ens sembla molt important, en aquesta escena vam fer un gràfic perquè la gent poguera valorar què els havia semblat la nostra falla. Els demanavem que valoraren la sàtira i l'originalitat, per a així també nosaltres poder saber l'opinió de la gent que vènia a veure la falla.

17. #ARTBCPark:

Un dia més gaudiràs de les últimes pel·lícules que et rentaran fenomenal el cervell pel mòdic preu de 122,45 €. Obri els ulls, tanca la ment.

El cinema és una de les coses a les quals més han afectat les retallades en cultura. Els preus de les pel·lícules s'han disparat, impeding a molts ciutadans poder accedir a una cosa tan educativa com és el cinema. D'altra banda, la in-

dústria hollybudiense cada vegada ha envaeix més el mercat, fent quantitats de pel·lícules sense cap fons ni missatge social més que sexismes i estereotips masculistes. Nosaltres vam fer el nostre propi cinema, dues files de cinc cadires completament negres i una pantalla amb el missatge: Carregant neteja de cervell.

18. #criticART:

Ara és el moment! Pots adquirir GRATUITAMENT el teu carnet de crític d'art amb validesa a tota l'Unió Europea. Així podràs continuar opinant sense saber res! Però al menys serà certificat!

18. Escena divuit. #criticART

19. Escena deset. #ARTBC Parck

L'art tothom el crítica sense cap tipus d'argument i els jurats fallers són triats a dit i sense tindre cap tipus d'estudis ni acreditació artística. En aquesta escena vam fer una màquina expenedora gratuïta de carnets de crític d'art i de jurat faller com a crítica a la falta d'educació artística.

19. #ARTco:

La censura per precaució a la fira més important del món de l'art no ajuda a la creació i limita la comunicació.

En aquesta escena construirem un arc de cadires de la grandària d'una persona. El nom de l'obra era ARTco, l'artista; la censura. Amb açò volíem criticar la censura que va haver en la passada edició de la Fira d'Art Contemporani de Madrid.

20. #consumiART:

Som robots en un món teledirigit per les modes. Consumim sense mirar on, quan, per què i per qui.

El consumisme en la societat actual és un fet. Si ens diuen que un tros de paper i una botella són art i costen 20.000 euros, no solament ens ho creiem, sinó que a més, els paguem. Per a aquesta escena vam fer dues peanes blanques, vam posar un tros de paper arrugat i una botella de plàstic, i els valorem en 7.000 i 5.000€.

21. #sonARTfestival:

Prova com sona la teua música, crea una sintonia que serà per al festival d' #a100ir, #a100ART una melodia participativa.

20.Escena dènou. #ARTco

21.Escena vint. #consumiART

22.Escena vint. #consumiART, detall.

La música també és un art, i és per això que volguérem crear aquest espai músic-interactiu on la gent poguera participar. Tots els instruments els vam fer de materials reciclats o reutilitzats i a la fi va sorgir coses com percussió i alguns instruments de vent i corda.

23.Escena vint-i-u. #sonARTfestival

A més, per tot el monument hi havia elements geolocalitzadors on podíes vore en quins contenidors s'havien trobat algunes de les cadires.

24. Llistat de contenidors.

25. Elements geolocalitzadors.

4.4. A100ir, a100ART: A jugar!

26. Falla infantil de front.

Conjuntament a la falla gran, vam fer la falla infantil. Una cúpula a menor escala que també estava plena d'art. Per a nosaltres la falla infantil ha de ser de la pròpia comissió infantil, és a dir, un espai on ells puguen jugar, viure i sobretot, aprendre sobre la temàtica de la falla.

Nosaltres sempre intentem que les dues falles tinguen el mateix lema, o si no, semblat, creiem que és una forma de donar-li continuïtat i coherència al monument. Per a nosaltres és vital que les falles estiguen vinculades entre elles, o fins i tot es completen l'una amb l'altra.

És per açò que decidirem que enguany l'estructura anava a ser el punt d'unió, a més del lema. La falla infantil, que es va construir sota el lema A100ir, a100ART: A jugar!, era una xicoteta cúpula que albergava al seu interior un guinyol, entre moltes altres coses.

La cúpula era un dom de tres metres de diàmetre construït amb llistons de fusta de 2cm de grossor tallats a 0,92 (A) i 0,82(B) depenent d'on se situara el llistó. Així hi havia dos tipus de llistons, A i B, que componien triangles de diferents grandàries.

27. Detall càlcul angle llistons i maqueta

28. Detall càlcul angle llistons

Els llistons A, que componien els triangles A eren els triangles que formaven la base del dom, i per tant els B, eren els que donaven la forma al dom, creant al seu torn cinc pentàgons.

El que nosaltres vam fer va ser prescindir d'alguns llistons per a crear l'entrada i les finestres per les quals els xiquets podrien traure les marionetes, així que vam crear únicament tres pentàgons complets, el superior, i els dos de darrere. Per a unir els llistons entre ells vam crear un sistema propi, retallarem els llistons en angle segons on s'anaven a situar, i una vegada tallats, amb una taladradora vam fer un forat en el seu interior pel qual passar una brida.

Després de diversos intents que van fracassar a causa que les brides eren molt fines, reenforzarem les mateixes i aconseguirem alçar la cúpula. Per a organitzar-nos millor, assignem a cada vèrtex una lletra, així era més senzill reconèixer on havíem de col·locar els llistons.

29. Falla infantil de costat

30. Detall del guinyol esquerre

31. Detall del guinyol dret

32. Detall participació de L'Arca Natzaret

Per a donar més rigidesa a l'estructura emplenarem alguns triangles de xapa i de vareta, ja que en algunes parts era encara una mica inestable. Una vegada construïda l'estructura la guardarem desmuntada, i gràcies a que havíem assignat les lletres als llistons i amb ajuda de la maqueta, vam poder muntar-la més ràpid el dia de la plantà infantil.

Paral·lelament demanarem col·laboració als veïns i fallers per a cobrir la cúpula, demanarem triangles fets de tela amb el que ells volgueren cremar o criticar. Reberem prou participació de veïns, i fins i tot, l'associació L'Arca Natzaret, que va voler unir-se a la iniciativa portant-nos un triangle pintat per ells mateixos. Els xiquets de la nostra comissió van fer triangles de pompons i de teles regionals, i el dia de la plantà nosaltres omplirem els triangles buits amb corda, vareta i algunes altres teles que incorporarem.

Per a donar-li un aspecte més acollidor els triangles superiors, que componien el sostre, els cobrirem de tela de tutú blava, que donava un efecte cel i deixava entrar la llum. A més tota l'estructura interna la cobrirem amb loneta blava marina que simulava un cel nocturn al que després pintarem constel·lacions i estels amb pintura blanca, generant així un espai secret que convidava als xiquets a passar i endinsar-se en el seu propi món.

El terra el cobrirem amb tela de pèl marró perquè pogueren entrar sense sabates i jugar a l'interior sense cap problema, i en quant al guinyol, vam posar un escenari a cada finestra perquè pogueren traure les marionetes i jugar interactuant amb l'escenari.

Els escenaris eren un bosc i un vaixell pirata, i les marionetes, de diferents tipus i formes, les havien fet els propis xiquets de la comissió en tallers durant tot l'any.

Al final, la falla va ser un cúmul de tots els tallers, col·laboracions i pensaments que vam tenir durant tot l'any, va ser una falla feta pels xiquets i per als xiquets. Els infantils de la comissió van jugar molt en el seu xicotet iglú, la van viure i la van gaudir, i el dia de la cremà, la van cremar.

5. REFERENTS

Des de xicoteta he viscut el món de les falles des de dins, he sigut d'una falla de barri amb moltes ganes de fer coses noves i diferents. Mentre creixia anava veient els monuments i no em deien res, em semblaven ninots inerts sense cap tipus de vincle amb l'espectador, eren ninots d'una falla més, feta com totes les altres i fins i tot, moltes vegades, amb els mateixos ninots pintats d'una forma diferent.

El meu pare sempre ha sigut un gran fan de les falles diferents, sempre li ha agradat molt pensar, i que millor forma de pensar que un monument de set metres que et faça preguntes en les quals ni tu mateix t'atreveixes a pensar. Les falles són interactives per naturalesa, i sembla que estan perdent aquesta qualitat.

Per a mi les falles no són art per com estan pintats els ninots, sinó pel que són capaços de remoure dins de tu les diferents escenes. Crec que les falles necessiten innovació i ganes de fer pensar, i moltes vegades açò solament passa per tirar la vista arrere i mirar l'inici de la nostra festa i la nostra tradició.

Els artistes en els quals més m'he inspirat a l'hora de crear la cúpula de cadires han sigut Ortifus, Jaume Chornet, Marco Canevacci i Mario Merz, entre altres. A continuació parlaré de la seua trayectòria artística i paral·lelisme amb la nostra falla.

5.1. Ortifus

Antonio Ortiz Fuster, "Ortifus" és un dibuixant valencià sobretot conegut per les seues vinyetes setmanals i plenes de sàtira en el diari *Levante-El Mercantil Valencià*. El seu bagatge artístic és ampli i passa per la música, el disseny de joies i taulells, i la creació de falles.

El seu estil com a dibuixant gràfic és molt característic, utilitza línies negres i concises i jocs de paraules per a fer crítica d'actualitat recolzant-se dels titulars del mateix Llevant.

Ortifus s'inicia en el món de les falles en 1988 amb la falla per a l'Ajuntament de València, *Ho tenim tot sota, però...* que criticava les excavacions de la Ciutat de València. A partir de 1998 comença a dissenyar monuments per a comissions com a Convent Jerusalem-Matemàtic Marzal, Blanqueries o Na Jordana, juntant-se amb els artesans, qui durien a terme les seues propostes gràfiques, Manolo Martín López, Agustín Villanueva o Alberto Rajadell, tots reconeguts en el món faller.

33. Falla "Tirant Lo Banc", Na Jordana, 2014 per Ortifus

34. Falla "Uróbobos", Falla Politécnic Tarongers Cami de Vera nº 318, any 2016 per Jaume Chornet.

A partir d'ací, Ortifus es retira del món faller i no torna a aparèixer fins a 2012, quan es crea l'associació d'Amics del Mestre Ortifus, on a més creen els premis Mestre Ortifus a la portada i coherència dels llibrets de falla. En 2014 fa la proposta "Tirant lo Banc" a la falla Na Jordana que es duta a terme per Latorre i Sanz. Una falla que utilitzava un únic element, el banc, que es repetia creant jocs de paraules amb l'objectiu de fer una crítica sobre els abusos de les institucions financeres.

Trobem açí un paral·lelisme, l'utilització d'un únic element que es repeteix per tot el monument per tal de donar coherència i fermesa a la crítica.

Ortifus segueix vinculat al món de les falles, en 2017 es va presentar com a candidat per a fer la falla de la Platja de l'Ajuntament, però finalment la seua proposta va ser denegada.

5.2. Jaume Chornet

Jaume Chornet Roig, junt a Leonardo Gómez, són professors de la Universitat Politècnica de València que comencen la seua trajectòria en el món de les falles amb la falla Avinguda Dels Tarongers - Universitat Politecnica en 2013, amb la falla infantil, sota el lema "Desplomats", encara que han tingut col·laboracions escultòriques amb artistes i comissions des de fa varies dècades.

Els anys següents, 2014 i 2015, torna a plantar per a aquesta comissió amb "Corbes de Nivell" i "Públiques Virtuts", i en 2017 planta el que ha sigut el seu treball més sonat, "Uróboros", una cúpula interactiva on a podies jugar amb l'espai, la llum i el so.

Sota el pseudònim 3 EN RATLLA, que ho englobava juntament amb Leonardo Ferrer i Pedro M. Cabezos, planta en 2017, la falla "Malentesos", també interactiva i molt sonada als mitjans. Les temàtiques de Jaume Chornet es caracteritzen per ser agressives i àcides però tractades amb sutilitat, cosa que l'ha dut a guanyar una gran quantitat de premis tant d'Ingeni i Gràcia com d'Experimentals.

La estructura d'iglú creada per Chornet al 2016 podria tindre certa similitut amb la nostra cúpula de cadires, i és que, fou un dels nostres referents a l'hora de pensar quines estructures i elements podíem utilitzar.

5.3. Marco Canevacci

Marco Canevacci és un arquitecte italià conegut per les seues escultures efímeres. Marco va estudiar a Berlín arquitectura tècnica, i el seu estil va nà-

35. Medusa de Canevacci en *Showcase for Radio Dimensione Suono*, Rome, 2009 – 2013.

xer per pura supervivència. “¿Cómo calentar los 2.000 m² de la nave que acababa de alquilar en Berlín con unos colegas sin dejarse sus escasos ahorros en el intento? «Había que recortar metros cúbicos como fuera. La manera más simple fue crear una burbuja en su interior».⁵

En el seu treball Marco vol marcar la línia entre públic i privat, i replantejar la funció que tenen els seus espais. Aquestos són polivalents i interactius, doncs organitza en nombroses ocasions projeccions, mostres o conferències a l’interior dels mateixos. I, moltes vegades, de materials ecològics o reutilitzats.

Actualment, i des de 1999, treballa sota el col·lectiu *Plastique Fantastique*, dirigit per ell i Yena Young. Aquest col·lectiu és una plataforma d’arquitectura efímera que juga amb el potencial dels espais urbans, crea i comparteix espai públic embolicant als ciutadans en un procés creatiu.

Els cerquen crear un espai delimitat en el qual l’espectador interactue amb l’espai, pense i qüestione, per a després desmuntar-ho tot i tornar a començar. Si ho pensem bé, no és tan diferent del nostre objectiu.

5.4. Mario Merz

Mario Merz va ser un artista italià molt relacionat amb l’art povera que va viure durant la postguerra europea, i es caracteritzava, sobretot, per utilitzar materials pobres per a fer les seues obres, moltes vegades provinents fins i tot de la pròpia naturalesa.

L’art povera va ser una reacció a l’art i els materials moment, com va dir el mateix Celant a la revista *Art Studio*: “*El arte povera fue, con el body art y el land art, una legítima defensa sensorial frente a una cultura histórica en pleno naufragio como la cultura europea, basada en la decadencia del cuerpo y la naturaleza*”.⁶

En 1968 és la primera vegada que veiem la forma més representativa de Merz, l’iglú, que els utilitzava com a metàfora del pensament buit de l’època i dels altres artistes, nòmades i passatgers d’un art canviant i evolutiu, sent l’iglú la cèl·lula originària de l’hàbitat nòmada humà.

36. Igloo del Palacio de las Alhajas, Mario Merz, en el Palacio de las Alhajas, Madrid, any 1982

⁵ TALLANT, ROSER. *Marco Canevacci y su particular arquitectura efímera*. En: Blog Dsigno (Zaragoza) [consulta: 2018-06-10] Disponible en: <<https://www.dsigno.es/blog/diseño-de-interiores/marco-canevacci-y-su-particular-arquitectura-efimera>>

⁶ ALONSO, NATALIA. Los Iglús de Mario Merz: Continente y contenido. En: *Con el arte en los talones* (Oviedo) [consulta: 2018-06-05]. Disponible en: <<http://conelarteenlostalones.blogspot.com/2015/03/los-iglus-de-mario-merz-continente-y.html>>

La forma dels iglús era canviant, igual que els materials, que s'adaptaven a l'entorn en el qual els situava, amb l'objectiu d'utilitzar-ho com a element de crítica a la pèrdua de valors i tradicions artístiques, substituïdes en aqueix moment per l'art pop.

El que Merz genera són xicotets espais amb una forta crítica a la seua actualitat, que com veiem, no difereix tant dels objectius de la nostra cúpula.

6. AL CARRER

6.1. Materials: ¿Què fem amb tanta cadira?

Des del primer moment la tècnica ha estat supeditada al contingut. No ens ha interessat tant la tècnica com fer un discurs coherent i estructurat malgrat els pocs recursos, tant econòmics com d'espai, que hem tingut. Hem tractat de fer arribar un missatge des d'una perspectiva conceptual i no tan tècnica.

Una volta vam tenir clara la idea, començarem a arreplegar cadires dels contenidors de tota la ciutat. Ferem una crida a veïns, fallers i amics perquè col·laboraren amb nosaltres. Podien, o bé portar-nos cadires al casal o enviar-nos l'ubicació d'aquestes, i nosaltres anàvem amb un cotxe a arreplegar-les.

Van ser molts mesos d'arreplegar cadires sense parar, sense cap criteri, trencades o senceres, l'única cosa que miràvem era que no foren de plàstic. I així, a poc a poc, vam acabar reunint 300 cadires al nostre baix.

El material principal utilitzat en la realització del monument fou la fusta, que engloba tant les cadires, com les làmines de fusta contraxpada que utilitzarem per a crear les diferents escenes que no eren amb cadires. Per a unir les peces de contraxapat utilitzarem sobretot grapes a pressió, i per a unir les cadires entre elles, a banda de llistons de fusta pura per a donar reforç a les columnes de cadires, caragols i claus.

La metodologia utilitzada per a fer la falla es divideix en dues parts; la cúpula i les escenes. Les escenes començarem a fer-les al febrer, l'ordre va ser de la un a la vint-i-u, i passàvem a la següent quan l'anterior estava finalitzada.

La cúpula, en canvi, va ser una mica més complicada de realitzar. Per a començar, agruparem les cadires depenent del seu pes i la seua forma, i començarem a fer diferents columnes. Les columnes, de quatre, sis, nou o dotze cadires, es componien de diverses cadires pesades en la part de baix i cadires més lleugeres en la part superior fins a completar el nombre de cadires que necessitava la columna.

D'altra banda, vam crear la part superior de la cúpula independent a les columnes. Es componia de dues circumferències de cinc i sis cadires respectivament unides entre elles deixant un forat central pel qual entrava la llum.

Una vegada estava tot per peces finalitzat, el dia dotze de Març a la ves-

37. Columna en procés al nostre baix.

prada plantarem l'estructura base al tombe. L'estructura base es componia de la part superior de la cúpula i quatre columnes de dotze cadires. Per a pujar-la necessitarem vint persones.

Per pujar-la, enganxarem dues columnes a la cúpula superior i amb dos sacabuigs que subjectaven els costats on no hi havia columnes, vam pujar la cúpula a l'alt. Una vegada fet açò, mentre dues persones aguantaven els dos costats inestables per falta de columnes, un altre grup de persones posava les dues columnes restants al seu lloc, creant així una creu de columnes que donava estabilitat a la cúpula.

Una vegada aquesta estructura es va mantindre en peu sense ajuda externa, començarem a posar més columnes pels buits entre columnes, deixant solament les dues portes, i així, fins a crear la cúpula final tota coberta per columnes de cadires.

6.2. Tècniques: Del clau al caragol

Els materials que utilitzarem van ser, a part de cadires, claus, caragols i fusta. La fusta la comprarem en llistons de 7cm per a poder reforçar les columnes de cadires.

La decisió respecte als materials va ser una qüestió pràctica, en la majoria de les columnes necessitàvem les fustes per a fixar-les millor, i la forma més segura d'enganxar-les era mitjançant caragols. Utilitzarem per a açò la màquina de fer forats i el destorillador elèctric, sempre per una qüestió d'agilitzar el procés. Els claus van ser una mica més d'apeu, quan vàiem que podíem donar-li un rebló a alguna cosa amb claus i que anava a ser prou fort, els utilitzàvem.

Respecte als materials emprats en les escenes, fonamentalment utilitzarem fusta, però també incloguérem elements com teles, per a fer l'hamaca de l'escena de la sensorialidad o el sostre de la caseta, entre altres, cartó per fer els instruments musicals, llana i vareta per a fer la reixa de nusos i coixins per a l'escena de l'avorriment de l'art, la majoria d'ells reciclats o agafats dels mateixos contenidors. Tot es va unir mitjançant grapes de diferents grandàries posades amb la grapadora a pressió.

No va haver cap criteri d'elecció de materials a part de la decisió inicial de fer columnes de cadires, va ser tot a força de prova i error. Provarem a unir les cadires amb caragols, va funcionar, però vam veure que necessitàvem una estructura més estable, per la qual cosa vam posar la fusta, i així fins que vam tindre l'estabilitat i consistència necessàries.

38. La cadira de moltes potes, presentada a l'exposició del ninot celebrada al museu Príncep Felip.

D'altra banda, les escenes van ser bastant més senzilles de construir, ja que la majoria d'elles no havien d'albergar a ningú dins i amb les grapes de 7cm vam poder aguantar totes les estructures. La diferència fonamental per a diferenciar quan usar grapes i claus i, quan caragols era si en l'estructura havia d'entrar gent o no.

6.3. La cadira de moltes potes

A l'exposició del ninot portarem una cadira feta de moltes potes amb un respatler. Les potes i el respatler eren de cadires que s'havien trencat durant el procés o que directament havíem agafat trencades. Per a parlar de les cadires durant l'exercici faller i sobretot, en el llibret, utilitzarem a IKEA, transformada en IKEHIHA, per amagar les cadires abans de descobrir de que anava realment la falla. Este és el text que acompanyava la peça a l'exposició;

"KDÏRAFÊM

Autor: Pere Snob Mil·lennials

Preu: No hi han diners per pagar-ho.

Obra cedida pel Rubish Museum de Stokölm, construïda amb mobles abandonats innoblement, fruit d'històries mortes, vides acabades i relacions trencades.

Una reflexió sobre què som i com som, al caliu de la diversitat de pensament, formes, idees, trajectòries, decisions i diners.

Amb el patrocini principal d'IKÈHIHA

*Si coixeja d'alguna pota,
més li val no badar boca.
Tots tenim en casa fem,
encara que fem que no el veiem.
De misèries tots en tenim,
assega, observa i siga humil.
No critique al del costat,
faça estoreta o espill de realitat,
siga gai, hetero o "matxote" ben plantat.*

*No critique al del costat,
ni potències les desigualtats,
home o dona, tots en veritat,
estimem persones, quina barbaritat!!"⁷*

⁷ Llibret 2014 Falla Borrull-Socors. *Ikehiha?... Plena el teu casal de moments*. p.102 Disponible en: <<https://issuu.com/borrull-socors/docs/ikehiha>>

39. Portada del llibret de la Falla Borrull-Socors.

I al costat d'aquest text vam posar aquest altre per a complementar-ho:

"Fet de més cadires, la podeu admirar a l'Exposició del Ninot

*De fem en fem,
els fallers arrepleguem,
cadires allà on estiguen.*

*Borrull Socors arreplega cadires,
pels carrers de València que sempre tires,
encara que no sembla, hi han a piles.*

*Una cúpula farem plena d'art,
i les cadires fortes hauran d'estar,
per poder amb gana criticar.*

*Volem que penses i t'ho qüestionés tot,
volem que ho replantejés en un bot,
i, refer el concepte de l'art, tot en un lot.
Les nostres propostes al paper són conceptuals,
i al carrer, arriscades, valentes i crítiques per igual.*

*Fem falles amb els nostres caps,
les nostres mans
i els nostres #100iments.*

*Portem un any arreplegant materials
per a construir unes falles respectuoses i mediambientals,
com els orígens de la festa universal,
amb l'esperit satíric, crític i transgressors per igual.*

*Una galeria d'art urbà, on les dues falles fan un tot:
contes, literatura,
teatre, pintura i escultura,
reflexió, opinió,
consciència i revolució."*⁸

Amb aquests textos, l'objectiu era començar a introduir als espectadors la temàtica de la falla. Hi ha moltes referències que són complicades d'entendre fora de context, per exemple l'autor "Autor: Pere Snob Mil·lennials" és un cameo al President de Junta Central Fallera i Regidor de Festes, Pere Fuset, els noms suecs com "KDÏRAFÊM", que fan una paradoxa amb la tenda de mobles

⁸ Llibret 2014 Falla Borrull-Socors. *Ikehiha?... Plena el teu casal de moments*. p.103 Disponible en: <<https://issuu.com/borrull-socors/docs/ikehiha>>

IKEA, quan parla de “al caliu de la diversitat”, que es referíex als premis de la diversitat en les falles o quan parla de l'estoreta, que és, com ben he dit anteriorment, un dels possibles orígens de les falles.

6.4. La plantà

Durant tot l'any vam estar una mica restringits, ja que per molt que férem les columnes i l'estructura, no sabíem si la cúpula anava a aguantar a causa que no teníem on provar-la. Les columnes les agrupàvem al baix que tenim a la disposició de la falla, però no és molt gran, mesura uns 50 metres quadrats i uns 3 d'alt aproximadament.

40. Imatges del dimarts 13 de Març en diferents hores del dia.

Així que, encara que molt treball va ser previ, un altre gruix del treball ho realitzarem quan vam poder tallar el carrer el dia 8 de Març. Ací començarem a traure les columnes al carrer i a juntar la part de dalt de la cúpula, començarem a plantejar formes d'alçar les columnes i de fer proves abans del dia de la plantà.

41. Imatges del dimarts 13 de Març en diferents hores del dia.

Al final la decisió va ser fer una plantà al tombe, és a dir, sense grua ni cap element més que totes les persones que volgueren vindre a ajudar-nos.

Començarem amb el procés de plantà el dimarts 13 al matí, doncs no creiem en supersticions, així que vam fer una prova de bon matí en la qual alçarem la xicoteta cúpula superior, i unirem a d'ella dues columnes, una a cada costat. Aquesta prova la ferem entre 6 persones.

Una vegada vam veure que sí que era factible alçar la cúpula al tombe, convocarem a totes les persones que volgueren vindre a ajudar-nos aquella mateixa vesprada a les 17:00, i així, amb suport de més o menys 20 joves que havien vingut a col·laborar, alçarem i fixarem l'estructura.

L'estructura va dormir al carrer, i amb por l'endemà de no trobar-la, baixarem de bon matí. El dimecres 14 ens dedicarem tot el dia a plantar la falla infantil, i a la vesprada, quan la infantil estava quasi llesta i teníem un equip de 10 joves ajudant, vam seguir posant columnes en la cúpula fins a finalitzar-la.

Va ser la primera nit que la cúpula acabada va dormir al carrer. Així que el dijous 15 de Març, el dia de la planta, la nostra cúpula ja estava muntada, solament quedava introduir les escenes. A les 17:00 ja estaven totes les escenes al seu lloc, i aproximadament érem 50 persones plantant la falla. Vam posar el terra de la cúpula, la moqueta interior i vam donar els últims retocs a cadascuna de les escenes.

Va ser una plantà molt llarga, doncs va durar dies, però gràcies a la preproducció que havíem fet de la falla, a l'una del matí del dia 16 la nostra cúpula de cadires ja estava acabada.

42. Vista a l'exterior desde l'interior de la cúpula.

43. Part de l'equip de joves que estigué els dies de la plantà.

6.5. La cremà

44. Foto de la cúpula de cadires la nit de la cremà. Perspectiva 1

La cremà va ser un moment veritablement emotiu. En realitat, sempre és un moment emotiu, cada falla és única i especial, i vius amb ella una setmana molt intensa, però enguany va ser molt diferent.

Malgrat la complicació que pensàvem que anava a tindre al cremar, va cremar prou ràpid. Vam ficar totes les escenes a l'interior de la cúpula, vam fer boles de paper de diari que introduïrem per tots els forats de la cúpula, vam posar un parell de traques, tirarem gasolina i li vam prendre foc.

Vam ser de les primeres falles en cremar, es va omplir de gent, mai havíem vist tanta gent en una cremà de la nostra falla, venia gent d'altres comissions del sector, amics d'amics, i gent a la qual simplement li havia agradat la falla. Per a nosaltres era inusual vore tanta gent al nostre al voltant, va ser una grata sorpresa la resposta del barri, que admirava el nostre monument.

Els bombers van fer una gran actuació, hi havia una flamarada molt intensa que es desplaçava cap als edificis, ells modelaven les flames amb les mànegues, i així fins que més o menys, després d'una hora i mitja, les flames van deixar de ser tan intenses i van perdre altura, i, amb el pas del temps, la cúpula de cadires va quedar reduïda a cendres.

45. Foto de la cúpula de cadires la nit de la cremà. Perspectiva 2

7. REPERCUSSIÓ

La repercussió que hem tingut enguany ha sigut molt elevada, molt més de l'esperat. És veritat que sempre ens ha agradat donar-li molt de moviment a les xarxes socials i que ens caracteritzem per ser una falla reivindicativa i activa en el món faller, però encara així, la repercussió, en tots els àmbits, que hem obtingut enguany, és més del que havíem tingut mai.

7.1. Prensa

La premsa ha tingut un paper fonamental en la repercussió obtinguda. Hem eixit en diaris, tant físics com a digitals, en notícies regionals i nacionals quan han parlat de les falles de València. I gràcies a ells hem arribat a racons als quals mai abans havíem arribat.

Diaris com El Diario, que dediquen un article a les falles diferents fan el següent comentari:

“No tienen los grandes presupuestos ni las dimensiones de las fallas de Especial, pero destacan precisamente por sus diseños diferentes o por lo comprometido de sus mensajes.

Y es que, hay vida más allá de los tradicionales monumentos, algo que también contribuye a enriquecer la fiesta.

En este sentido, el proyecto de la falla Borrull-Socors está siendo uno de los más comentados. Según ha explicado su presidenta, Pepa Gómez, está ideado y elaborado por cuatro falleros de la comisión.

Bajo el lema compartido con la falla infantil, al formar parte del conjunto, ‘#A100ir #A100art’, han reunido 300 sillas abandonadas, recogidas por todo el barrio, y las han dispuesto en forma de iglú, un iglú al que se podrá acceder y que será una suerte de galería de arte urbano.

Según Gómez, “la idea era criticar un poco diferentes aspectos del arte y a los críticos de ese arte; en el interior del iglú se podrán observar otras 20 escenas, por ejemplo, cuestionando el arte taurino o las desigualdades entre el hombre y la mujer en el mundo del arte”.

Sobre las sillas, “la idea era trabajar con materiales sostenibles y volver un poco a los orígenes de l'estoreta, pero desde una visión actual”.

En cuanto a la falla infantil, “es otro iglú hecho con triángulos de madera

*y tela al que los niños podrán entrar a jugar; por las ventanas podrán sacar y usar las marionetas que han elaborado los niños para hacer representaciones”.*⁹

Altres periòdics, com Las Provincias en la seua edició digital també ens dediquen una pàgina a les falles més arriscades on parlen específicament de nosaltres amb les següents paraules:

“Elaborado por 4 falleros de la propia comisión, el proyecto de esta falla está siendo uno de los más comentados. Bajo el lema ‘#A100ir #A100art’, un total de 300 sillas de madera, rescatadas del barrio, se disponen en forma de iglú.

Elaborado a base de materiales sostenibles, en el interior de este monumento -al que se puede acceder- se observan alrededor de 20 escenas de crítica a los diferentes aspectos del arte y, también, a los críticos de este mismo.

*La falla infantil, por su parte, tiene también forma de iglú. En este caso, se ha hecho con triángulos de madera y tela, con los que han construido una especie de ventanas para que los niños puedan entrar y hacer representaciones con las marionetas que previamente han diseñado.”*¹⁰

Per la seua part l'ABC diu:

*“La innovación se ha colado en en las Fallas 2018 de Valencia. Algunas comisiones se salen de los cánones tradicionales y apuestan por la transgresión, como la falla Borrull-Socors, que ha plantado un iglú con sillas abandonadas para criticar diferentes aspectos del arte y las desigualdades entre el hombre y la mujer, también en el mundo del arte.”*¹¹

⁹ NAVARRO CASTELLÓ, CARLOS. Las otras fallas critican el arte con 300 sillas de madera y reivindican igualdad o investigación científica. En: El Diario (València) [consulta: 2018-06-01] Disponible en: <https://www.eldiario.es/cv/culturadefesta/critican-reivindican-igualdad-investigacion-cientifica_6_750384966.html>

¹⁰ ALFONSO, CLARA; SERRANO, ALEX. Un recorrido por las fallas más arriesgadas. En: Las Provincias (València) [consulta: 2018-05-27] Disponible en: <<http://www.lasprovincias.es/fallas-valencia/fallas-diferentes-20180315184138-nt.html>>

¹¹ ABC. Una falla que critica las desigualdades entre el hombre y la mujer en el arte. En: ABC Comunidad Valenciana (València). [consulta: 2018-05-20]. Disponible en: <http://www.abc.es/espana/comunidad-valenciana/abci-falla-critica-desigualdades-entre-hombre-y-mujer-arte-201803181952_noticia.htm>

I Levante EMV també te paraules per a les falles experimentals:

“Son fallas gigantescas. Pero no en proporciones, y mucho menos en presupuesto. Llevan por bandera la carga social y su lema es «libertad, igualdad y solidaridad». Son fallas experimentales. Comisiones sometidas año tras año al debate de los que apuestan por la tradición, por grandes monumentos que se atrevan casi a rozar el cielo y exhiban grotescas figuras. «Hay vida más allá de eso», han gritado con sus obras.

Son los falleros de Borrull-Socors, la de Castielfabib-Marqués de Sant Joan o la de Ripalda Beneficència-Sant Ramon, que el viernes subían al podio de la sección Experimental. [...] La de Borrull-Socors, sin embargo, no contó con un artista que diseñase y ejecutase su monumento y, a pesar de ello, consiguió el oro. Los mismos falleros se volcaron con un proyecto que critica el arte y a los mismos que opinan sobre él, «que al final somos todos», explica Pepa Gómez, periodista de Levante TV y presidenta de la comisión. Un bucle de juicios y sentencias presentados con el nombre de «Asentart», un juego de palabras de (asient)o, (sent)imiento y (art)e.

A pesar de todo, la estructura, formada con más de 300 sillas recicladas durante todo un año al más puro estilo Cant de l'Estoreta, ha sido recibida y ovacionada por los vecinos como una de las falas «más tradicionales» que visitaron este año.

Dentro de la cúpula central, cuatro sillas representan los distintos modos de vivir: una mecedora que representa la vida contemplativa, el sillón que vanagloria, una silla de ruedas motorizada y, finalmente, una creada con patas de varios asientos. Una obra ya asentada en las vidas de la comisión.”¹²

7.2. Boca-boca

El boca a boca fou un aspecte fonamental de la repercussió. El plantar la falla el dimarts 13 de Març també ajudà al fet que moltes persones veiessen la falla abans de temps.

Molta gent ens preguntava per quant veníem les cadires, altres volien directament agafar-les perquè pensaven que no podíem cremar eixes relíquies, i restauradors de cadires venien directament des de pobles de la Comunitat Valenciana per veure el que estàvem fent.

¹² URBINA, SANDRA. Fallas que marcan la diferencia. En: Levante-EMV. [consulta: 2018-05-25] Disponible en: <<https://www.levante-emv.com/fallas/2018/03/18/fallas-fallas-marcan-diferencia/1692856.html>>

50. La Fallera Major, la ex-presidenta i un dels membres de l'equip de treball amb els premis, darrere, la falla.

La nostra comissió és humil i xicoteta, per la qual cosa és tradició veure els premis tots junts en la tele de nostre reduït casal, però des que som nosaltres mateixos, els fallers de tota la vida, els que fem la falla, el moment és encara més especial.

Amparo i Tigües, les veteranes, posaren la televisió des del programa d'abans, no vaja a ser que es pergueren alguna cosa, i a mesura que avançava el programa cada vegada ens reuníem més fallers al voltant de la televisió, fins al moment que digueren els premis de falles experimentals, on tota la comissió estava concentrada en els 50 m² que tenim per casal.

Va començar Pere Fuset a dir els premis, començant pel dècim cap amunt, els nervis estaven a flor de pell, i augmentaven cada vegada que no sentíem el nostre nom. Quan va arribar al 3r premi havien dit totes les falles que nosaltres teníem com a referent, faltava Castelfabib, i nosaltres. El segon premi se l'enportà Castelfabib, i, o ens havien deixat fora, o teníem el primer premi, i quan escoltarem el nom de la nostra comissió, la falla esclatà a crits. Tots s'abraçaven amb tots, el meu pare plorava d'emoció, i solament s'escoltaven crits de goig i celebració. Fou un moment molt més que emotiu, fou un moment històric per a la nostra falla i que recordarem ple de 100iments.

A més vam rebre el primer premi d'ingeni i gràcia de la nostra secció, Octava C.

51. De dreta a esquerra: José Ramón Espuig (Mestre major del Gremi d'Artistes Fallers de València), Pepa Gómez (ex-presidenta Falla Borrull-Socors), Rocio Gil Uncio (FMV), Daniela Gómez de los Ángeles (FMIV), Sebastián Marín (president actual Falla Borrull-Socors) i Pere Fuset (president de JCF) a la gala de primers premis de l'Ajuntament de València.

7.4. Veu fina i fallera

He volgut fer aquest apartat a causa d'alguns rumors que s'han expandit últimament per les xarxes socials, on alguns membres de Lo Rat Penat demanen que se'ns desqualifique del concurs de Falles Experimentals ja que, la quantia del nostre premi és superior al cost de la falla, declarat. I és per açò que Sebastián Marín, en el seu blog faller, *Veu fina i fallera*, parla del que realment ens ha costat fer la falla quan es tenen en compte les hores de treball dels propis fallers, els viatges a per cadires, i moltes més dades.

“#NoVolem demagògia

Sense voler entrar en la definició del concepte demagògia, que per altra banda em sembla d'allò més dolç, cal explicar els costos reals d'una falla versus allò que és subceptible de subvencionar.

No és que a la meua falla es declare una quantitat diferent del que l'artista et cobra, no! No sigueu mal pensats, que ja tenim prou amb les mentides i interpretacions de la realitat (inclòs demagògies varies) com per a declarar més o menys del que cobra l'artista.

La nostra falla no va contractar artista, no obstant això, som defensors del #VolemFalla com a dignificació dels artistes i de les falles que plantem. I sembla que per defensar este concepte, ens han de criticar sense arguments, ni trellat.

En primer lloc m'agradaria fer els càlculs aproximats del que ens podria costar la falla de les cadires. Sí, la que va guanyar el primer premi d'Experimentals i Innovadores...

Jo calcule que una persona sense qualificació professional, per hora pot estar per uns 10€ més la seguretat social. Si pensem que teníem unes 300 cadires a la falla i que en un cotxe normal caben de mitja unes tres cadires, calculem que 100 viatges de dues hores haurem fet per tota València arreplegant. Un total de 2.000€ + 800€ de seguretat social en el cas d'anar un a soles (que sempre anavem de dues en dues).

Sabem també que de mitjana ens fariem uns 3 Km cada vegada que eixiem d'arreplegà a 0'19€ per km, són 57€

A més caldrà sumar les hores del personal tècnic (sí, fallers i falleres, però amb preparació) per poder muntar la falla. Calculem 15€ per hora (i la corresponent SS/SS) i, un total de 200 hores de muntatge, ja són altres 3.000 €

Tot això, algú (encara que siga gent fallera) ho haurà dissenyat, pensat,

dibuixat, etc. i d'això no anem a sumar-lo perquè segur que els que ens critiquen no l'han d'entendre.

El que sí poden entendre és altre preu que tampoc ho hem sumat al preu subceptible de subvencionar, com és l'espai on hen enmagatzemat les cadires durant tot l'any. I com la gent fallera som així ho aconseguim per la cara. Fiquem 200 € al mes per 10 mesos i, ja tenim altres 2.000€

Tot això, sembla el contrari de demagògia, i demostra que és gratuït acusar-nos que hem guanyat diners pel fet de guanyar el primer premi d'Innovadors i el primer premi d'Enginy i Gràcia de la secció, que suposen uns 2.400€ (més el 25% de lo declarat que són uns 500€) i, només hem pogut declarar 2.300€ en materials.

Total, que segons els fallers de la meua comissió, el cost real són 10.157€ versus els 2.300€ que hem pogut declarar (ja vos avance que ni hem pogut justificar-lo tot i, ens hauran de llevar part de la subvenció).

Un faller que no calla, opina i no té la veu massa fina.¹³

7.5. Opinió personal

Podria dir que la cúpula de cadires ha sigut, fins ara, el meu major repte i el meu major assoliment. És molt fàcil parlar d'una estructura feta de cadires, és fàcil pensar en les escenes, i fins i tot pot ser fàcil dibuixar-la en un paper. És també bastant senzill atribuir-se mèrits quan tot ix bé, però no és tan fàcil agafar el cotxe a les 22:00 un diumenge per a anar a per una cadira, no és gens fàcil matinar per a seguir fent columnes de cadires, i escenes. És agotador, però mereixerà la pena, ens dèiem el meu pare i jo.

Dóna la casualitat que el meu pare i jo som prou semblants, casualitats sorprenents que té la vida, així que també destaque les 3565 discussions que hem tingut al llarg de tot el procés per decidir de quin color exacte anava cada element.

Encara així, ha sigut una experiència gratificant, tant, que repetisc, encara que aquesta vegada hem ampliat l'equip, comptarem amb noves incorporacions, joves i no tan joves, artistes, restauradors, enginyers, programadors, arquitectes i artesans, i entre tots intentarem plantar el millor que sapiam.

¹³. MARÍN MARTÍNEZ, SEBASTIÁN. #NoVolem demagògia. En: Veu fina i fallera. [consulta: 2018-06-13] Disponible en: <<https://veufinfallera.wordpress.com/2018/06/07/novolem-demagoga/>>

La meua opinió personal és que ha sigut un vertader èxit. En aquell bar de Sant Vito Lo Capo el mes de Maig de 2017, menjant cous-cous, quan els meus pares van venir a visitar-me al meu any d'Erasmus, no podia pensar el que ha passat, no em podia arribar a imaginar que anàvem a ser notícia, que anàvem a estar en premsa, i molt menys, que quedaria alguna cosa tan "del poble i per al poble", que és el que sempre hem intentat.

Ha sigut un plaer créixer com ha crescut la cúpula i aprendre cada dia amb ella, amb les escenes i les seues cadires, i reinventar-se cada dia com ella ho ha fet.

8. CONCLUSIONS

A mesura que hem avançat en la realització de la falla hem procurat sempre tindre en ment els objectius marcats inicialment. I una cosa que ha impulsat encara més el compliment d'aquests és la repercussió en la premsa i la televisió.

Des d'un primer moment hem subratllat el concepte de falles alternatives, sent fins i tot, en la majoria d'ocasions, rebutjats pels fallers més afins als cànons de Junta Central Fallera; però després de diversos anys lluitant per unes falles on l'art va molt més enllà de l'inexpressió dels ninots buits, sembla ser que, cada vegada més gent està obrint els ulls i comença a replantejar-se el terme d'art a les falles d'una forma diferent .

A més, el fet que la falla estiguera feta amb elements arreplegats del propi contenidor, no deixà a ningú indiferent. Pot ser que, la cadira que vas tirar la darrera setmana al contenidor del teu carrer formara part del nostre monument. Igual no és tan mala idea utilitzar materials que ja no serveixen per a crear falles, en comptes de generar tones i tones de materials nous, que damunt, contaminen més.

Fa anys que intentem que les falles siguen una festa del i per al poble, les falles són de tots, són populars i són combatives, i no és necessari anar-se'n fóra del sistema per a canviar el concepte, podem plantar falles on tothom participe, lligue fils, pegue gomets o fins i tot pense i dibuixe. Els gomets i els fils de la falla gran es van acabar el primer dia, i la pissarra de la falla infantil no va estar buida ni un segon.

Com a experiència personal he utilitzat prou conceptes que he adquirit durant la carrera de Belles Arts, sobretot a l'hora de treballar la fusta i pintar les escenes. Per descomptat, la part gràfica també l'he posat en pràctica amb la realització d'esbossos i *merchandaising* amb el lema de l'exercici.

Respecte a les tècniques innovadores de construcció, crec que no podria haver estat més realitzat, mai abans s'havia vist una cúpula feta amb cadires arreplegades de la brossa. I a més, a part de tota la repercussió citada anteriorment, el primer premi de Falles Experimentals i Innovadores és la prova que hem aconseguit aquest objectiu. I encara que es veritat que la tècnica condiciona el resultat, i que la nostra tècnica és un punt de millora, la coherència ha ajudat al discurs.

Hem demostrat que no sempre guanya qui més diners es gasta, sinó qui més et fa pensar, i aquesta és una bona lliçó per a moltes falles, no és millor

falla la que te més fallers ni la més gran, hi ha vegades que és més important l'il·lusió i el treball en equip.

Al final, el que nosaltres volem, és lluitar contra el sistema preestablert de les falles, i sobretot, tornar-les més humanes, moltes vegades em pregunte com serien les falles si cada artista deixara volar la seua imaginació i deixaren de ser totes tan semblants.

D'alguna manera amb aquest treball hem posat per escrit el esforç de tot un any i hem arribat una mica més enllà. Convide a tots els artistes de la Facultat de Belles Arts a que consideren les falles com un mitjà d'expressió amb molta visibilitat. Les falles no tenen perquè ser com són, i aquesta premisa està en la nostra mà. Llitem perquè en un futur immediat deixen de ser retrògrades i conservadores.

En resum, els objectius s'han aconseguit en la seua major mesura, el veritable premi va ser veure com tothom volia ser partícip de la nostra falla, com els xiquets corrien a jugar en la nostra cúpula i els majors escapaven a la indiferència de molts altres cadafals coetanis.

Així dóna gust fer falles.

9. BIBLIOGRAFIA

MONOGRAFIES:

ADEF. *La festa de les falles*. València: Etnografia Sèrie Minor, 1996.

ARIÑO, ANTONIO. Historia de las fallas. En: ARIÑO, A. *La ciudad ritual. La fiesta de las fallas*. Barcelona: Anthropos, 1992.

BAUTISTA PEIRÓ, JUAN; UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA.; **et al.** *Falles i art: 40 anys transitant per la frontera*, València: Universitat Politècnica de València, 2008

BAUTISTA PEIRÓ, JUAN; HERRERO GIMÉNEZ, ANTONIO. *La falla: un artefacte tecnològic*. València: Universitat Politècnica de València, 2011

CALABUIG I SORLI, SALVADOR; HERNÁNDEZ MARTÍ, GIL-MANUEL; MOZAS HERNANDO, JAVIER. *Falles de València en blanc i negre*. Alcoi: Tívoli, 2009

CASTELLÓ LLI, JOAN; SANCHIS AMBRÓS, MANUEL; MIR SERRANO, HERNÁN. *Fallas infantiles. Juego y tradición*. València: Ajuntament de València, 2001

MACEDA LÓPEZ, VÍCTOR. *Les nostres festes*. València: Bromera, 2008.

MUNARI, BRUNO. *¿Cómo nacen los objetos?: Apuntes para una metodología proyectual*. Milán: Gustavo Gili, 1983

PIRSON, J.F. *La estructura y el objeto*. Barcelona: Promociones y publicaciones universitarias, 1988.

SERNA ALONSO, JUSTO. *La farsa valenciana, los personajes del drama*. Madrid: FOCA, 2013.

WITTKOWER, RUDOLF. *La escultura: procesos y principios*. Madrid: ALIANZA EDITORIAL, 2008

CATÀLEGS:

UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA. *Falles i Art: 40 anys transitant per la frontera* [catàleg]. València: Editorial de la UPV, 2008

TESI, TESINES DE MÀSTER, TREBALLS DE FI DE GRAU, ETC.

FERNÁNDEZ, YANIRE. *Retrato actual de una tradición* [Trabajo de final de Grado]. València: Universitat Politècnica de València, 2014. [consulta: 2018-04-03]. Disponible en: <<https://riunet.upv.es/bitstream/handle/10251/49932/RETRATO%20ACTUAL%20DE%20UNA%20TRADICIÓN%2c%20fallas%202014-%20Yanire%20Fernandez.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>

FERNÁNDEZ SILVA, SARA. *Jugando con fuego* [Trabajo de final de Grado]. València: Universitat Politècnica de València, 2016.

PLATERO CREMADES, FRANCISCO JAVIER. *Propuesta de una metodología para la creación de monumentos falleros basada en la escultura digital* [Tesina de final de Máster]. València: Universitat Politècnica de València, 2017.

SÁNCHEZ LOPEZ, DANIEL. *Ludoteca disidente* [Tesina de final de Máster]. València: Universitat Politècnica de València, 2012. [consulta: 2018-03-25]. Disponible en: <<https://riunet.upv.es/bitstream/handle/10251/27515/TFM.%20LUDOTEKA%20DIDIDENTE.%20Prototipos%20lúdico-educativos%20alternativos..pdf?sequence=1&isAllowed=y>>

TORTAJADA ESTELLÉS, IVÁN. *Incubando lo efímero* [Tesina de final de Máster]. València: Universitat Politècnica de València, 2015.

PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

Llibret 2014 Falla Borrull-Socors. *Ikehiha?... Plena el teu casal de moments*. (Valencia). València: Falla Borrull-Socors Disponible en: <<https://issuu.com/borrull-socors/docs/ikehiha>>

PÀGINES WEB:

AGENCIA EFE. Agencia EFE Noticias. Madrid [consulta: 2018-06-01]. Disponible en: <https://www.efe.com/efe/espana/comunicados/marco-canevacci-figura-mundial-del-arte-efimero-instala-hoy-sus-esculturas-inflables-gigantes-en-madrid/10004010-MULTIMEDIAE_2851192>

BD FALLAS. *Bd fallas. Mucho más que una base de datos de fallas*. València [consulta: 2018-05-30]. Disponible en: <<http://bdfallas.com/artista/jaume-chornet-roig/450/>>

- CARGO COLLECTIVE. *Plastique Fantastique*. Berlin [consulta: 2018-06-01]. Disponible en: <<http://cargocollective.com/plastique-fantastique/MEDUSA-at-RDS-Showcase>>
- CENDRA DIGITAL. *Centra Digital*. València. [consulta: 2018-05-30]. Disponible en: <<http://www.cendradigital.com/2009/08/27/xaume-chornet>>
- DISTRITO FALLAS. *Distrito fallas*. València [consulta: 2018-04-20]. Disponible en: <<https://www.districtofallas.com/historia/>>
- DISTRITO FALLAS. *Distrito fallas*. València [consulta: 2018-05-29]. Disponible en: <<https://www.districtofallas.com/historia/ortifus-y-las-fallas/>>
- FALLA RAMÓN Y CAJAL. *Falla Ramón y Cajal*. Torrent. [consulta: 2018-04-20]. Disponible en: <<http://www.fallaramonycajal.com/Historia/Origen/origen.htm>>
- GENERALITAT VALENCIANA. *Comunitat Valenciana*. València. [consulta: 2018-04-20]. Disponible en: <<http://comunitatvalenciana.com/que-hacer/fiestas/fallas/historia>>
- GUGGENHEIM. *Collection Online*. New York. [consulta: 2018-06-01]. Disponible en: <<https://www.guggenheim.org/artwork/artist/mario-merz>>
- LAS PROVINCIAS. *Fallas Valencia*. València. [consulta: 2018-04-20]. Disponible en: <<http://www.fallasvalencia.es/fallas/historia/historia-las-fallas/>>
- LOVE VALENCIA. *Love Valencia*. València [consulta: 2018-06-01]. Disponible en: <<https://www.lovevalencia.com/del-desierto-americano-al-centre-del-carme-la-falla-del-burning-man-se-planta-en-valencia.html>>
- MUSEO NACIONAL CENTRO DE ARTE REINA SOFIA. *Museo Reina Sofía*. Madrid [consulta: 2018-06-01]. Disponible en: <<http://www.museoreinasofia.es/coleccion/obra/igloo-palacio-alhajas>>
- TATE MUSEUM. *Tate*. London. [consulta: 2018-06-01]. Disponible en: <<http://www.tate.org.uk/art/artworks/merz-fibonacci-tables-t03673>>
- WIKIPEDIA, LA ENCICLOPEDIA LIBRE. *Burning man*. [consulta: 2018-04-20]. Disponible en: <https://es.wikipedia.org/wiki/Burning_Man>
- WIKIPEDIA, LA ENCICLOPEDIA LIBRE. *Ortifus*. [consulta: 2018-05-29]. Disponible en: <<https://es.wikipedia.org/wiki/Ortifus>>

ARTICLES ON-LINE:

ABC. Una falla que critica las desigualdades entre el hombre y la mujer en el arte. En: ABC Comunidad Valenciana (València). [consulta: 2018-05-20]. Disponible en: <http://www.abc.es/espana/comunidad-valenciana/abci-falla-critica-desigualdades-entre-hombre-y-mujer-arte-201803181952_noticia.htm>

ALFONSO, CLARA; SERRANO, ALEX. Un recorrido por las fallas más arriesgadas. En: Las Provincias (València) [consulta: 2018-05-27] Disponible en: <<http://www.lasprovincias.es/fallas-valencia/fallas-diferentes-20180315184138-nt.html>>

ALONSO, NATALIA. Los Ilgús de Mario Merz: Continente y contenido. En: Con el arte en los talones (Oviedo) [consulta: 2018-06-05]. Disponible en: <<http://conelarteenlostalones.blogspot.com/2015/03/los-iglus-de-mario-merz-continente-y.html>>

ANDRÉS DURÀ, RAQUEL. “Preocupación” en las Fallas por el posible uso de materiales contaminantes. En: La Vanguardia (València) [consulta: 2018-05-11] Disponible en: <<http://www.lavanguardia.com/local/valencia/20171129/433288294771/fallas-materiales-contaminantes-estudio-ambiental-ximo-esteve.html>>

BELLVER, ELENA. Ninots ecológicos con paja de arroz, una investigación de la Universidad Politécnica de Valencia. En: OK Diario (València) [consulta: 2018-06-10] Disponible en: <<https://okdiario.com/fallas/2017/02/01/ninots-ecologicos-paja-arroz-investigacion-upv-714716>>

JORQUES, BEGOÑA. *Marco Canevacci: “La vida es lo más efímero que existe”*. En: Levante EMV (València) [consulta: 2018-06-10] Disponible en: <<https://www.levante-emv.com/cultura/2018/05/03/marco-canevacci-vida-efimero-existe/1712363.htm>>

MARÍN MARTÍNEZ, SEBASTIÁN. #NoVolem demagògia. En: Veu fina i fallera. [consulta: 2018-06-13] Disponible en: <<https://veufinafallera.wordpress.com/2018/06/07/novolem-demagogia/>>

NAVARRO CASTELLÓ, CARLOS. Las otras fallas critican el arte con 300 sillas de madera y reivindican igualdad o investigación científica. En: El Diario (València) [consulta: 2018-06-01] Disponible en: <https://www.eldiario.es/cv/culturadefesta/critican-reivindican-igualdad-investigacion-cientifica_6_750384966.html>

RUIZ, MAGDALENA. Fallas insostenibles. En: El País (València) [consulta: 2018-06-10] Disponible en: <https://elpais.com/diario/2007/11/26/cv-valenciana/1196108289_850215.html>

TALLANT, ROSER. *Marco Canevacci y su particular arquitectura efímera*. En: Blog Dsigno (Zaragoza) [consulta: 2018-06-10] Disponible en: <<https://www.dsigno.es/blog/diseño-de-interiores/marco-canevacci-y-su-particular-arquitectura-efimera>>

URBINA, SANDRA. Fallas que marcan la diferencia. En: Levante-EMV. [consulta: 2018-05-25] Disponible en: <<https://www.levante-emv.com/fallas/2018/03/18/fallas-fallas-marcan-diferencia/1692856.html>>

AUDIOVISUALS ONLINE:

GUIDA VALENCIA. Falla Borrull Socors - Las Fallas de Valencia 2018. En: *You Tube* [video]. València: 2018-03-18.[consulta: 2018-06-07] Disponible en: <<https://www.youtube.com/watch?v=Ydvg-luH28w>>

LABORATORIO DE LUZ. "Star Ball", Falla Uróboros, UPV. En: *You Tube* [video]. València: 2016-03-16.[consulta: 2018-06-10] Disponible en: <<https://www.youtube.com/watch?v=0b4os8C6DMk>>

10. ÍNDEX D'IMATGES

1. Les tres cadires components de la primera escena. #a100ART*
2. Escena segona. #endollARTs*
3. Tercera escena. #a100ir #a100ART*
4. Escena quarta. #burningART*
5. Escena cinquena. #participART*
6. Escena sisena. #sensoriART*
7. Escena setena. #desiguarItART*
8. Escena octava. Punt d'Art. #justificART*
9. Escena octava. Punt d'Art, detall. #justificART*
10. Escena novena. Detall pintura part Africana #diversitART*
11. Escena dècima. #retallART*
12. Escena onze. #ARTvorrirts*
13. Escena dotze. #escoltART*
14. Escena tretze. #abandonART*
15. Escena catorze. #ARTur*
16. Escena setge. #votART al graficART*
17. Escena quinze. #VicentAndrésARTellés*
18. Escena divuit. #criticART*
19. Escena deset. #ARTBC Parck*
20. Escena dènou. #ARTco*
21. Escena vint. #consumiART*
22. Escena vint. #consumiART, detall*
23. Escena vint-i-u. #sonARTfestival*
24. Llistat de contenidors.*
25. Elements geolocalitzadors.*
26. Falla infantil de front.*
27. Detall càlcul angle llistons i maqueta*
28. Detall càlcul angle llistons*
29. Falla infantil de costat*
30. Detall del guinyol esquerre*
31. Detall del guinyol dret*
32. Detall participació de L'Arca Natzaret*
33. Falla "Tirant Lo Banc", Na Jordana, 2014 per Ortifus. Per: Fotos Fallas. Disponible a: <http://www.fotosfallas.com/fotos_fallas2014/fallas/naj.htm>
34. Falla "Uróbobos", Falla Politècnic Tarongers Cami de Vera nº 318, any 2016 per Jaume Chornet. Per: Cendra Digital. Disponible a: <<http://www>>

cendradigital.com/2009/08/27/xaume-chornet>

35. Medusa en Showcase for Radio Dimesione Suono, Rome, 2009 – 2013. Per: Marco Canevacci. Disponible a: <<https://plastique-fantastique.de/MEDUSA-at-RDS-Showcase>>
36. Igloo del Palacio de las Alhajas en el Palacio de las Alhajas, Madrid, any 1982. Per: Museo Reina Sofía. Disponible a: <<http://www.museoreinasofia.es/coleccion/obra/igloo-palacio-alhajas>>
37. Columna en procés al baix.*
38. La cadira de moltes potes, presentada a l'exposició del ninot.*
39. Portada del llibret de la Falla Borrull-Socors.*
40. Imatges del dimarts 13 de Març en diferents hores del dia.*
41. Imatges del dimarts 13 de Març en diferents hores del dia.*
42. Vista a l'exterior desde l'interior de la cúpula.*
43. Part de l'equip de joves que estigué els dies de la plantà.*
44. Foto de la cúpula de cadires la nit de la cremà. Perspectiva 1*
45. Foto de la cúpula de cadires la nit de la cremà. Perspectiva 2*
46. Publicació a l'Instagram valenciaenpareja el 16 de Març de 2018. Disponible a: <<https://www.instagram.com/p/BgYCby2HQM/?taken-by=valenciaenpareja>>
47. Publicació a l'Instagram paco_tillear el 19 de Març de 2018. Disponible a: <https://www.instagram.com/p/Bge3tcDgN9k/?taken-by=paco_tillear>
48. Publicació a l'Instagram valenciabytwo el 19 de Març de 2018. Disponible a: <<https://www.instagram.com/p/BggRjWzgu4F/?taken-by=valenciabytwo>>
49. Publicació a l'Instagram eliseom el 19 de Març de 2018. Disponible a: <<https://www.instagram.com/p/BghMkWPB4CM/?taken-by=eliseom>>
50. La Fallera Major, la ex-presidenta i un dels membres de l'equip de treball amb els premis, darrere, la falla.*
51. De dreta a esquerra: José Ramón Espuig (Mestre major del Gremi d'Artistes Fallers de València), Pepa Gómez (ex-presidenta Falla Borrull-Socors), Rocio Gil Uncio (FMV), Daniela Gómez de los Angeles (FMIV), Sebastián Marín (president actual Falla Borrull-Socors) i Pere Fuset (president de JCF) a la gala de primers premis de l'Ajuntament de València.*

---

*Totes les imatges cedides per membres de la pròpia comissió fetes durant la mateixa setmana de falles.

